

Úrhida épített öröksége

Eredetileg a székesfehérváriak szőlőhegye, ennek megfelelően laza szerkezetű, dűlőutakból alakult utcahálózat, többségében szabálytalan telekforma és beépítés jellemzi. • Géza fejedelem idejében földvár állt itt. Első említése 1009-ből származik, mint civitas (város). Birtokosa a XI-XVI. században a veszprémi püspök volt, majd 1702-ben a Madocsányi család, 1760 körül pedig a Vörös család szerezte meg. A török hódoltság idején elpusztult, a XIX. század közepéig csak szőlőhegyként létezett, kevés állandó lakóval. 1851-ben alakult községgé. Az 1767-81-ben épült kör alakú Szent Kereszt kápolna elpusztult, falmaradványait az utóbbi évtizedekben tárták fel.

ENTZ – SISA 1998 (149.), TAK 2017 (4-9.)

Nagyboldogasszony plébániatemplom

Falu szélén, kertben, szabadon álló neoromán templom. Építését 1914-ben kezdték Langmár János és Streit József építőmesterek tervei alapján, de ez évben az építkezés megakadt, és csak 1919-ben folytatódott. Az épület 1930-ban készült el, kivitelezői Kiss Károly, Ujcz István és Lázár János voltak. De. Potyondi Imre székesfehérvári kanonok szentelte fel 1930. szeptember 14-én. Állítólag beleépítették a Szent Kereszt kápolna anyagát. A II. világháborúban súlyos károk érték, 1945-47-ben helyreállították. • Egyhajós, középtornyos templom lementszett sarkú szentéllyel. Hajója síkmennyezetes. Főoltárképe Mária mennybevételét ábrázolja, Kerekes József munkája 1935-ből. A hajóban Szent István, Szent Imre, Szent József, Szent Antal és Jézus Szíve szobrai díszítik. Felszerelését egy XVIII. századi aranyozott és ezüstözött réz úrmutató, valamint a XIX. század második feléből származó kegytárgyak gazdagítják. Egykori monumentális barokk Piéta-festményét a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeumban őrzik.

ENTZ – SISA 1998 (150.)

Tájház

(Kossuth utca 32.)

Utcavonallal párhuzamosan, szabadon álló, egyszintes, L alakú, nyeregtetős, cserépfedésű épület. Fa egyenes záródású nyílászárói többszörösen osztottak, ablakai könyöklőpárkányosak. Az udvar felőli homlokzat a négyszögletes padlásszellőzőjű orom csúcsáig vakolatkeretelést kapott. A tető íve a hátsó homlokzat irányában lefelé megtörik. Az épület folytatásában az udvaron egy kétkönyökfás oszlopok által tartott fedett teraszt alakítottak ki. Az utcafronton elhelyezett íves gyalog- és kocsithajtó kapuk faoszlopai tulipános fejezetűek, a vízszintesen elhelyezett deszkákból álló kerítést négy hasonló, de kisebb oszlop tartja. A község az épületet az utcafronti homlokzaton olvasható évszám tanúsága szerint 2001 óta tájházként használja, közösségi programok állandó színtere.

Kiss-féle ház

(Arany János utca)

Szabadon álló, kétszintes, alapincézett, manzárdtetős, cserépfedésű épület. Épült 1801-ben. A település egyik legrégebbi, egyben legmonumentálisabb magánháza. Az építési évszám a fehér mészkőből készült boltíves bejárat zárókövén olvasható. A tagolt tetőpárkány és az ablakok szemöldökpárkányai eredetiek. A 64 négyzetméter alapterületű pince belsejébe egy körülbelül 20 méter hosszú, 160 centiméter széles boltozott folyosó vezet. A pince oldalában félköríves fülke mellett, fából ácsolt kútház alatt kvadrátköves kutat építettek, amely ma is ellátja a házat vízzel. A pincét

feltehetően a Vörös, majd a Széchenyi birtokosok használták dézsmabegyűjtő helyként. Egyes vélekedések szerint az épület helyén állt egykor az úgynevezett Hideg-kastély.

TAK 2017 (15.)

Felhasznált irodalom

ENTZ – SISA 1998 Entz Géza – Sisa József (szerk.): Fejér megye művészeti emlékei. The Historic Monuments of Fejér County. Székesfehérvár, 1998, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet – Szent István Király Múzeum. (= Szent István Király Múzeum Közleményei A sorozat 34. kötet)